

Правовий режим земель поселень за межами населених пунктів має чимало прогалин, що призводить до численних зловживань.

Виділення в складі земель населених пунктів земель громадської забудови не узгоджується із прийнятим у планувальній діяльності зонуванням земель населених пунктів.

Згідно з ст. 180 ЗК України, зонування земель здійснюється у межах населених пунктів. При зонуванні встановлюються вимоги щодо допустимих видів забудови та іншого використання земельних ділянок в межах окремих зон. Кожна функціональна зона набуває певного узагальненого цільового призначення (наприклад, житлова, промислова, соціально-культурна, рекреаційна зони тощо). Тому власник земельної ділянки має право вибору її цільового використання в межах переліку видів цільового використання земель, встановлених для функціональної зони.

Зонування території населених пунктів тісно пов'язане з містобудівною документацією. Тому зонінгові правила, як відмічалось в літературі, є своєрідним механізмом застосування рішень генерального плану до окремих земельних ділянок та будівельних проектів з метою забезпечення цілеспрямованого розвитку населеного пункту.

Підсумовуючи наведене, слід відзначити, що зонування земель не може бути покладене в основу обґрунтованого виокремлення земель громадської забудови. Тому виникає необхідність у виділенні такої категорії як "землі населених пунктів" та у прийнятті спеціального закону, який би зафіксував особливості правового режиму земель усіх категорій, що знаходяться в межах міст, селищ та сіл, у тому числі специфіку планування та зонування цих земельних територій.

**Каленчук А.М.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
здобувач кафедри цивільного права № 1**

ГЕНЕЗИС ВІДНОСИН З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СФЕРІ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджуючи генезис відносин із відшкодування шкоди, завданої органами державної влади в сфері нормотворчої діяльності через призму розвитку суспільних відносин як в Україні так і в зарубіжних країнах, спостерігається різне тлумачення, формування та реалізація норм, що регулюють такі відносини. Зокрема, на різних періодах їх розвитку, взагалі були відсутні норми, що регулювали відносини з відшкодування шкоди, завданої

публічно-правовими утвореннями в сфері нормотворчої діяльності. Більшістю країнами світу не визнавалась недосконалість власних нормативно-правових актів, відповідно, не існувало поняття шкоди, яка могла бути завдана в сфері нормотворчої діяльності, а відшкодовувалась лише та шкода, яка була визнана законодавчо.

Проте з часом законодавство, що регулювало відносини з відшкодування шкоди, завданої державними органами змінювалось, відповідно змінювались і підходи до його застосування, в тому числі на території України.

Стародавнє римське право деліктом визнавало лише те протиправне діяння, яке відповідно містилося в нормі закону чи преторському праві. Згодом, в Римській імперії у тогочасному приватному праві виділяли два види шкоди завданої в процесі здійснення державою своїх функцій: відшкодування шкоди, завданої при здійсненні функцій публічної влади та відшкодування шкоди, завданої при реалізації приватних інтересів у справах *fiscus*. Із розпадом Римської імперії і пізніше в епоху Середньовіччя конструктивних змін, які б стосувалися відповідальності держави у приватних справах не відбувалося. Епоха Середньовіччя, в свою чергу, характеризувалася зміцненням позицій держави. Тому, окремі нормативно-правові акти того періоду, передбачали лише деякі випадки відшкодування шкоди, завданої деякими особами, що мали владні повноваження.

З кінця XVIII ст. більшість європейських держав: Франція, Італія, Англія, Німеччина, швидко поширили ідеї відшкодування державою шкоди, завданої помилковим кримінальним переслідуванням. Цей період став апогеєм розвитку теорії цивільно-правової відповідальності, а ідея відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, отримала загальне визнання та заповонила юридичну думку.

Однак, основна частина європейських країн до початку XX ст. не визнавали право своїх громадян на відшкодування шкоди, завданої державними утвореннями, а відповідно, і в сфері нормотворчої діяльності.

Українське деліктне право бере свої витoki в нормах цивільного права Франції. Зокрема, саме Положення Французького деліктного права стали базовими при розробці Цивільного положення Російської імперії, цивільних кодексів УРСР та сучасного українського Цивільного кодексу.

Чіткий поділ спеціальної відповідальності за заподіяну шкоду зробив дореволюційний цивіліст, професор Київського Імператорського Університету Св. Володимира В.І. Синайський, а саме: а) в сфері особистих благ (особиста шкода); б) в сфері майнових благ (майнова шкода); в) правопорушником, який

перебуває на особливому положенні (відповідальність посадових осіб і казни).

За часів пануючої в Україні марксистсько-ленінської ідеології, за якою держава мала необмежену владу, людина не була рівноправним суб'єктом права, а тому питання про відшкодування завданої шкоди не виникали.

Вперше, нормативне закріплення регулювання відносин відповідальності посадових осіб відбулося в статті 407 Цивільного Кодексу УРСР, 1922 р. Однак, зміст даної статті більшістю науковцями вважався недосконалим та носив дискусійний характер. Як вказувала Е.А. Флейшиц даною статтею передбачалися не особливі умови відповідальності державних установ, а лише передбачалася відповідальність за шкоду, заподіяну неправильним вчиненням актів адміністративного управління. Поняття "установи" не мало принципового значення. Вже в 1960 роках, Х.І. Шварц стверджує, що під державною установою в контексті статті 407 розуміється орган держави, який здійснює акти влади, а вирішальне значення має характер акту, неправильним вчиненням якого заподіяно шкоду. Зазначена норма, також не дала відповіді на питання чи є обов'язковим наявність вини службової особи для вирішення питання про відшкодування шкоди. Але, як відзначає А.П. Маковський, заслуги вказаного Кодексу полягали у тому, що ним було започатковано цивільну відповідальність державних органів за заподіяння шкоди актами влади.

Згодом, відповідальність державних установ за шкоду, заподіяну діями їх посадових осіб була передбачена в статті 442 ЦК УРСР 1963 р. (ст. 89 Основ цивільного законодавства Союзу РСР 1961 р.) та в Конституції СРСР 1977 р., в якій було конституційно закріплено принципи відшкодування шкоди у сфері публічних відносин. Основи цивільного законодавства Союзу СРСР 1991 р. уперше встановили відповідальність за шкоду, завдану незаконними діями державних органів, а не державних установ, як це було раніше. Вказаними нормативними актами вперше визначено державу як безпосереднього суб'єкта відшкодування шкоди, завданої особі незаконними актами органів влади. Хоча, відповідальність держави за шкоду, завдану незаконними діями органів представницької влади в результаті прийняття незаконних нормативних правових актів в них не було передбачено.

Інститут відшкодування шкоди, завданої у сфері публічно-правових відносин активний розвиток отримав у роки незалежності України, зокрема, вже в статті 21 ЦК України передбачено можливість визнання незаконним правового акта (правових актів індивідуальної дії, так і нормативно-правових актів) органу

державної влади, органу влади Автономної республіки Крим або органу місцевого самоврядування у випадку, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси. Стаття 1175 ЦК України дозволяє здійснити відшкодування шкоди, завданої особі в результаті прийняття органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований. На відміну від норм Основ 1961 р. та ЦК УРСР 1963 р., ст. 1175 ЦК України, забезпечується відшкодування шкоди незалежно від вини державних органів, їх посадових і службових осіб. Вперше у кодексі зафіксовано, що шкода повинна відшкодовуватися як громадянам, так і юридичним особам.

Таким чином, за сучасних умов державотворення та розвитку демократичних засад в суспільстві, в Україні визнано недосконалість нормотворчої діяльності органів державної влади, спрямованої на регулювання суспільних відносин, наявність шкоди, яка може спричинитися такою діяльністю та необхідність її відшкодування, що знайшло своє закріплення в законодавстві України.

Специфіка становлення таких зобов'язань потребує подальшого дослідження чинного законодавства та судової практики з позиції виявлення тенденцій розвитку відносин із відшкодування шкоди, завданої органами державної влади в сфері нормотворчої діяльності, визначення видів такої шкоди та встановлення і надання пропозицій щодо використання дієвих механізмів її відшкодування.

**Качур Л.А.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
здобувач кафедри господарського права**

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ, ЩО ВХОДИТЬ ДО СКЛАДУ ЦІЛІСНОГО МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Земля – основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави - це положення є визначальним у процесі побудови правового режиму використання земельної ділянки.

Здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання безпосередньо пов'язано з використанням землі – майнової основи господарювання. На сьогодні дуже важливо чітко визначення умов та порядку використання земельної ділянки фізичними та юридичними особами для здійснення земельної